

RIKSMEKLERENS MØTEBOK

i sak 2018-003 mellom

LO og Fellesforbundet
på den ene side

og

NHO og Norsk Industri
på den annen side

vedrørende tariffrevisjonen 2018

4., 5., 6., 7. og 8. april 2018 ble det avholdt meklingsmøter i Riksmeklerens lokaler, Grensen 3, Oslo under ledelse av Riksmekler Nils Dalseide og medmekler Kine Steinsvik.

Til stede for partene:

LO og Fellesforbundet:

Hans-Christian Gabrielsen, Peggy A. Hessen Følsvik, Roger H. Heimli, Terje Olav Olsson, Trude Tinnlund, Are Tomasgard, Kristin Sæther, Jørn-Henning Eggum, Knut Øygard, Roar Abrahamsen, Jan Olav Andersen, Trine Lise Sundnes, Lars M. Johnsen, Frode Alfheim, Erna Hagensen, Mette Nord, Jan-Egil Pedersen, John Leirvaag, Ulf Madsen, Johnny Hansen, Elin Roverudseter, Yngve Carlsen, Jane B. Sæthre, Egil André Aas, Pål Skarsbak, Hans Sande, Knut Bodding, Atle Sønsteli Johansen, Roger Bjørnstad, Jenny Ann Hammerø, Ellen Horneland, Geir Høibråten, Mie Opgjordmoen, Trond Gram, Jens Knapstad, Eystein Gjeldsvik.

NHO og Norsk Industri:

Kristin Skogen Lund, Nina Melsom, Øystein Dørum, Rolf Negård, Kristin Diserud Mildal, Torill Lødemel, Stein Lier-Hansen, Carla A. M. Botten-Verboven, Jon Sandnes, Siri Bergh, Anne-Cecilie Kaltenborn, Sigbjørn S. Mygland, Jan Hodneland, Nikolai Astrup Westlie, Jostein Hansen, Birgit Abrahamsen, Thor Christian Hansteen, Ståle Borgersen, Ann Helen Nikolaisen, Cathrine Aspestrand, Hans Tore Hagland, Frode Sund, Else Margrethe Husby, Rune Dyrvik, Johannes Straume, Margrethe Meder, Elisabeth Lea Strøm, Jon F. Claudi, Marius Alexander Saasen Strand, Gro Øien, Anita Heggedal, Kurt Weltzien, Mona Haug Medhus og Ove Guttormsen.

Det ble fremlagt:

1. Melding om plassoppsigelse fra LO, mottatt 23. mars 2018.
2. Riksmeklerens forbud mot arbeidsstans, datert 23. mars 2018.
3. LOs begjæring om at meklingen avsluttes, datert 3. april 2018.
4. Diverse dokumenter.

Meklingen fant sted i fellesmøter og særmøter.

Riksmekleren fremla forslag i overensstemmelse med vedlegg til møteboken. Begge partenes representanter meddelte at de anbefalte forslaget. Svarfrist ble fastsatt til torsdag 27. april 2018. Meklingen ble avsluttet kl. 15.30.

Nils Dalseide

Kine Steinsvik

PROTOKOLL

TARIFFOPPGJØRET 2018

mellom

Landsorganisasjonen i Norge

og

Næringslivets Hovedorganisasjon

"Riksmeklerens møtebok med følgende resultat":

I Varighet

Samtlige tariffavtaler mellom NHO og LO som har utløp til og med 30. juni 2018 fornyes med de endringer og tilføyelser som følger av denne protokoll og de forbundsvise tilpasningsforhandlinger ført i henhold til protokoll mellom partene datert 13. mars 2018.

De nye forbundsvise tariffavtalene gjelder for 2 - to - år fra deres respektive utløpsdatoer, og videre 1 - ett - år om gangen dersom ikke en av partene har sagt opp avtalen med 2 - to - måneders varsel.

II Reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår

Før utløpet av 1. avtaleår skal det opptas forhandlinger mellom NHO og LO, eller det organ LO bemyndiger, om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår, samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår.

Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas stilling til i LOs Representantskap, eller det organ LO bemyndiger, og NHOs Representantskap.

Hvis partene ikke blir enige, kan den organisasjon som har fremsatt krav innen 14 - fjorten - dager etter forhandlingenes avslutning, si opp de enkelte tariffavtaler med 14 - fjorten - dagers varsel (dog ikke til utløp før 1. april 2019).

III Mellomoppgjøret 2019

Partene har kommet til enighet om å gjennomføre en felles utredning om mulig omlegging av dagens AFP-ordning. Utredningen skal søkes å være ferdig i løpet av desember 2018 slik at en ny ordning kan avtales inntatt i mellomoppgjøret 2019.

IV Lønn

- 1) Det gis et generelt lønnstillegg på kr. 1,00 per time
- 2) I tillegg til protokollens III nr 1) ovenfor gis det et lønnstillegg på kr. 2,50 per time til alle arbeidstakere omfattet av følgende overenskomster:

- 10 Renholdsoverenskomsten
- 11 Renhold på land i egen regi
- 14 Vekteroverenskomsten
- 55 Bokbindere
- 70 Butikkoverenskomsten - HK
- 79 Riksavtalen - Hotell og restaurant
- 105 Vaskerier og renserier
- 131 Egg- og fjærfekjøttindustrien
- 133 Baker- og konditoroverenskomsten
- 293 Landforpleiningsavtalen
- 296 Industriooverenskomsten LO-TEKO
- 301 Parkeringsselskaper
- 329 Glass- og keramisk industri
- 333 Skianlegg
- 345 Overenskomsten for bilutleie
- 377 Transportselskaper i Norge
- 415 Fritids- og aktivitetsavtale
- 487 AMB-overenskomsten
- 521 Dyrepleiere og klinikkassistenter
- 525 Jordbruk og gartneri

I tillegg til overenskomster nevnt ovenfor gis tilsvarende tillegg til enkeltbedrifter med egen overenskomst slik dette fremkommer i særskilt protokoll mellom partene.

- 3) Eventuelt generelt tillegg som fremkommer av protokollen fra den forbundsvise tilpasningsforhandlingen, jf punkt V nedenfor.

V Forbundsvise tilpasningsforhandlinger

I henhold til protokoll av 13. mars 2018 mellom NHO og LO er det ført forbundsvise tilpasningsforhandlinger i dagene 14. – 20. mars.

Protokollene fra de forbundsvise tilpasningsforhandlingene er inntatt som **vedlegg 1** til Riksmeklerens møtebok (forslag), og inngår som en del av avstemmingsgrunnlaget.

Det er inngått særskilt protokoll mellom NHO og LO om regulering av matpengesatsen.

VI Innregning - gjennomføring

1. Innregning av tillegg

Minstelønnssatser, normallønnssatser og personlige lønninger i aktuelle overenskomster forhøyes med de i pkt. III nevnte tillegg, med mindre annet er avtalt mellom partene.

Akkordtariffer, faste akkorder og prislister, produksjonspremieordninger, bonusordninger og andre lønnsordninger med varierende fortjeneste stiger overensstemmende med de i pkt. III nevnte tillegg.

Inntil enighet om regulering av akkorder mv. er oppnådd, betales tilleggene per arbeidet time. Det skal også være adgang for partene til å avtale at tilleggene skal holdes utenfor akkorder mv. og betales per arbeidet time.

2. Gjennomføring av tillegg

Alle tillegg gjøres gjeldende med virkning fra 1. april 2018, med mindre annet er avtalt.

Lønnsforhøyelsene gjøres ikke gjeldende for arbeidstakere som har sluttet i bedriften før vedtakelsen. Det foretas ikke omregning og etterbetaling av overtidstillegg, skifttillegg mv. for arbeid utført før vedtakelsen.

VII Lokale forhandlinger

Lokale forhandlinger skal føres på basis av de enkelte overenskomster og slik at tillegg skal gis på grunnlag av den enkelte bedrifts økonomiske virkelighet, dvs bedriftens økonomi, produktivitet, framtidsutsikter og konkurranseevne.

Lokale forhandlinger skal føres mellom de stedlige parter og skal være reelle, uavhengig av hvilke begreper overenskomstene inneholder mht. forhandlinger, drøftinger, vurderinger eller lignende.

VIII Avtalefestet pensjon – utvalgsarbeid ny ordning

Partene har kommet til enighet om å gjennomføre en felles utredning om mulig omlegging av dagens AFP-ordning. Se **vedlegg 2**.

Partene har anmodet Regjeringen om bistand i utredningsarbeidet. Se **vedlegg 3**.

IX Endring i AFP-vedtektene – 3 års-regelen

Når det gjelder AFP vedtektene, er partene enige om følgende endringer – med forbehold om godkjenning av departementet:

- § 3-3 første ledd første pkt skal lyde: *"grensen på 26 uker i § 3-2 utvides med en periode på ytterligere 78 uker når arbeidstaker i den utvidede perioden har mottatt sykepenger, uføretrygd ....."*.
- Dagens «nedbemanningsregel» i § 3-2 (5) første pkt skal lyde: *"Vilkåret i første ledd om at arbeidstaker skal være reell arbeidstaker på uttakstidspunktet skal likevel anses oppfylt hvis grunnen til opphøret er at foretaket er konkurs eller at arbeidstaker er oppsagt begrunnet i virksomhetens eller arbeidsgivers forhold."*
- Endringene gjelder for arbeidstakere født 1. mars 1955 eller senere. For øvrige skal dagens regler gjelde.
- Partene er enige om at virkningen av de ovennevnte punktene skal inngå i utredningen, og evalueres i den forbindelse.

X Ny sliterordning

Det vises til **vedlegg 4**.

XI Reise, kost og losji

Det vises til **vedlegg 5**.

XII Tariffpolitiske forutsetninger

Partene forutsetter at den samlede lønnsveksten som avtales sentralt og lokalt skal være normgivende både for ledere og andre grupper av arbeidstakere i bedriftene, og for hele arbeidsmarkedet for øvrig.

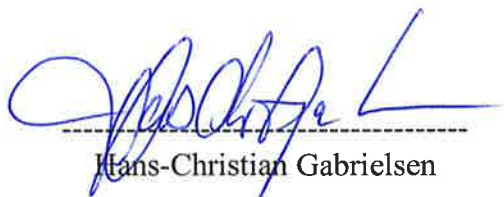
XII Svarfrist

Svarfrist er avtalt til den 27. april 2018.

Vedlegg:

1. Oversikt protokoller fra forbundsvisе tilpasningsforhandlinger
2. Protokoll om AFP mellom LO og NHO
3. Brev til Statsministeren
4. Protokoll om slitertillegg
5. Protokoll om reise, kost og losji

Landsorganisasjonen i Norge

Hans-Christian Gabrielsen

Næringslivets Hovedorganisasjon

Kristin Skogen Lund

Vedlegg 1

Det foreligger protokoller fra forbundsvise tilpasningsforhandlinger for følgende tariffavtaler:

Nr.	Navn
4	Anleggsoverenskomsten
5	Kraftlinjefirmaer
6	Asfaltarbeid og veivedlikehold
10	Renholdsoverenskomsten
11	Renhold på land i egen regi
13	Tunnel-, bom- og bruselskaper
14	Vekteroverenskomsten
37	Asfaltarbeid og veivedlikehold
50	Wallboardoverenskomsten
53	Steinindustrioverenskomsten
54	Sandtakoverenskomsten
55	Bokbindere
56	Trykkerier og grafiske bedrifter
57	Bølgepapp, kartonasjefabrikker m fl
58	Avis og avistrykkerier
59	Heisfaget
60	Landsoverenskomsten for elektrofagene
62	Kabelmontøroverenskomsten
68	Standardoverenskomsten-HK
70	Butikkoverenskomsten-HK
77	Bilselgeravtalen HK
79	Riksavtalen - Hotell og Restaurant
81	Tannteknikeroverenskomsten
83	Industrioverenskomsten LO - Verksted
88	Industrioverenskomsten LO - Nexans
89	Flyoverenskomsten
91	Biloverenskomsten
101	Elektrokjemisk industri
102	Fiskemel- og fiskefôrindustrien
105	Vaskerier og Renserier
106	Kjemisk teknisk industri
109	Farmasøytisk Industri
116	Frisøroverenskomsten
118	Ambulansefirmaer - LO
123	Forpleiningsbedrifter
124	Landbaser- Industri Energi
125	Oljeboringsbedrifter-Industri Energi
129	Operatøravtalen-Industri Energi
130	Operatørselskaper landvirksomhet (bransjeavtalen)
131	Egg- og Fjærfekjøttindustrien
133	Baker- og konditoroverenskomsten
134	Kjøttindustrien
138	Fiskeindustribedrifter
141	Idun Fabrikker
142	Melkebearbeidende industri

- 145 Møller og Fôrblanderier
- 148 Bryggerier, mineralvann- og tobakksfabrikker
- 152 Margarinfabrikker
- 158 Vin- og Brennevinsbransjen
- 159 Fellesoverenskomsten-Treforedling
- 160 Besetning i ferge- og lokalfart
- 165 Redningsselskapet-Besetning
- 167 Bukseringsrederier-Sjømannsforbundet
- 170 Havbruksoverenskomsten
- 174 LKAB-Transportforbundet
- 183 Speditøroverenskomsten
- 184 Oljeavtalen
- 187 Schenker AS
- 189 Pakkerioverenskomsten
- 195 Møbel, interiør og trevarebransjene m fl.
- 197 Laerdal Medical A/S
- 198 Tekniske funksjonærer-FLT
- 200 Hotell og Restaurant -arbeidsledere-FLT
- 201 Rammeavtale for arbeidsledere - byggfag
- 245 CHC Helikopterservice AS - flygeavtalen
- 253 Skipsførere og Styrmenn i ferge - lokal
- 257 Bukseringsrederier-Norsk Sjøoffisersforbundet
- 258 Redningsselskapet-skipsførere/styrmenn
- 293 Landforpleiningsavtalen
- 296 Industriooverenskomsten LO - Teko
- 299 Store Norske Spitsbergen Grubekompani
- 301 Parkeringsselskaper
- 308 Bensinstasjoner-HK
- 327 Bergindustrien
- 328 Byggeindustrien
- 329 Glass og Keramisk Industri
- 330 Energioverenskomsten
- 331 Fellesoverenskomsten for byggfag
- 333 Skianlegg
- 343 Hustadmarmor A/S - LO
- 345 Overenskomsten for bilutleie
- 352 Industriooverenskomsten LO - Teknologi- og Data
- 357 Oljeservicebedrifter- Industri Energi
- 369 Grossistavtalen - NTF
- 370 Naturbruksoverenskomsten
- 377 Transportselskaper i Norge - LO
- 388 Trafikkpersonell, funksjonærer og redning
- 390 Service- og vedlikeholdsoverenskomsten
- 403 Transportselskaper-Taxisentraler-LO
- 415 Fritids- og aktivitetsavtale
- 416 Malmtrafikk AS
- 428 Sandefjord Lufthavn
- 434 Malmtrafikk AS lokomotivpersonalet
- 441 Serigrafioverenskomsten
- 453 Norges Blindeforbund og Oslo Kinematografer

- 456 Medieoverenskomsten
- 457 Avisbudavtalen
- 466 Forskning og undervisning
- 470 Luftfartsoverenskomsten - HK
- 471 Besetning på passasjerskip i kystfart
- 472 Besetning på lasteskip i kystfart
- 473 Skipsførere og styrmenn
- 474 Skipsførere og styrmenn-lasteskip
- 477 Miljøbedrifter i Norge-LO
- 478 IKT-overenskomsten
- 481 Pleie- og omsorgsoverenskomsten
- 485 Telenor
- 487 AMB-overenskomsten
- 501 Bussbransjeavtale-LO
- 507 Besetning-skoleskipene Gann og Sjøkurs
- 509 Styrmenn, elektrikere på skoleskipene Gann og Sjøkurs
- 512 Mat- og drikkevareindustrien
- 519 Sjokolade, Sukkervare- og Snacksoverenskomsten
- 521 Dyrepleiere og klinikkassistenter
- 523 Meieriindustrien - NNN
- 525 Jordbruk og Gartneri
- 543 Flykabinavtale SAS Norsk kabinforening
- 549 Flygeavtale Norsk Luftambulans AS
- 559 Jernbaneoverenskomsten
- 560 Havne- og terminaloverenskomsten

Protokoll om AFP mellom LO og NHO

AFP er et supplement til folketrygden og tjenestepensjon. For uttak av AFP forutsettes samtidig uttak av minimum 20 prosent av folketrygdens alderspensjon. AFP inngår i beregningen ved vurdering av om pensjonsopptjeningen er tilstrekkelig til å kunne starte tidliguttak av folketrygden.

Det vises til evalueringsrapporten om AFP fra desember 2017 som både LO og NHO stiller seg bak. Rapporten gir en god oversikt over positive resultater oppnådd etter omleggingen i 2011 i form av senere avgangsalder blant AFP-pensjonistene. Samtidig peker rapporten på flere uheldige og uhensiktsmessige egenskaper i ordningen som partene i fellesskap vil søke å rette opp i en reformert og fremtidsrettet ordning.

Partene har drøftet disse utfordringene og har blitt enige om å rette en henvendelse til regjeringen om bistand til å gjennomføre en felles utredning. Utredningen skal søkes å være ferdig i løpet av desember 2018 slik at en ny ordning kan avtales inntatt i mellomoppgjøret 2019.

Felles mål for en fremtidig AFP

Erfaringer fra evalueringen har gitt en erkjennelse av at det er et behov for å endre ordningen. Mål for en ny modell er:

- En ytelse som er knyttet til tid i AFP-bedrift og som med full opptjening i ordningen er på linje med dagens nivå
- Bedriftenes økonomiske kostnad til AFP-ordningen holdes på samme nivå som i dag
- En ordning som blir mer rettferdig og forutsigbar for både arbeidstakere og arbeidsgivere
- Være attraktiv for arbeidstaker og arbeidsgiver og bidra til høy organisasjonsgrad
- Være økonomisk solid over tid
- Støtte opp under pensjonsreformen ved at det skal lønne seg å være i arbeid
- Fungere som del av et helhetlig pensjonssystem og bidra til å fremme mobilitet
- Kjønnsnøytral
- Langt færre vil uforskyldt miste ytelsen selv etter mange år i en AFP-bedrift
- Yngre arbeidstakere vil nyte godt av AFP ordningen
- AFP vil bli mer forutsigbar og gi større trygghet for fremtidig pensjon

Ramme for ny AFP-modell

Partene har som ramme for videre arbeid med ny modell følgende:

- De som har fylt 62 år og vil kvalifisere til AFP etter gjeldende regler innen ny ordning trer i kraft, blir værende i dagens ordning
- Det må sikres overgangsregler mellom eksisterende og ny ordning
- Ny ordning skal være en kvalifiseringsordning som vil gi en pensjonsytelse beregnet ut fra årene man har hatt i tariffbundet bedrift

- Partene skal i forbindelse med utredningen vurdere om kvalifiseringsordningen på sikt kan erstattes med en opptjeningsordning, og hvordan en eventuell overgang kan gjøres

Elementer partene ønsker belyst i utredningen:

- Ytelsens størrelse, grunnlag for beregning og beregningsmetode
- Partene er enig om at arbeidstaker må fylle visse vilkår for rett til AFP-ytelse. Det skal utredes krav knyttet til dette
- Partene skal utrede prinsipper for regulering av pensjon, herunder "definert ambisjon"
- Hvordan kan overgangsordningene utformes?
- Krav til fonderingsgrad på ulike tidspunkt og finansieringsansvar, herunder belyse betydningen av også forventede utbetalinger til de som fortsatt er i arbeid
- Utredningen bør vurdere hvilke situasjoner som krever spesiell håndtering og tiltak
- Risikoregulering
- System for registrering, informasjonsutveksling og grensesnitt mot NAV, samt behov for informasjon til den enkelte

Organisering av utredning

Utredningsarbeidet ledes av en styringsgruppe bestående av LO og NHO og der myndighetene inviteres til å delta i arbeidet. Videre etableres det en referansegruppe bestående av de andre organisasjonene som er parter i AFP-ordningen i privat sektor.

Økonomisk bærekraft

AFP er en viktig brikke i et samlet norsk pensjonssystem, og det er helt sentralt at det både blant bedrifter og ansatte er tillit til systemet både nå og for fremtiden.

Dagens ordning er basert på en tariffavtale mellom LO og NHO. Statens tilskudd til AFP-ordningen, herunder premissene for statens medfinansiering, er regulert i egen lov (tilskottsloven). AFP støttes av et trepartssamarbeid og har utgangspunkt i et bredt pensjonsforlik.

AFP har et betydelig og økende bufferfond. Den er imidlertid ikke sikret mot den risiko som vil kunne inntreffe dersom vesentlige rammevilkår endres eller partenes oppslutning om ordningen skulle svekkes vesentlig.

Dagens AFP er en løpende finansiert ordning der de årlige pensjonsutbetalingene motsvares av løpende premieinntekter. Dermed er det ikke, med unntak av bufferfond, satt av midler til fremtidige og økende pensjonsutbetalinger. Dette innebærer en potensiell økonomisk risiko for ordningens bærekraft over tid.

Partene er derfor enige om å øke fonderingsgraden i ordningen samt avtale et regelverk som kan skjerme ordningen mot risiko. Dette må ivaretas gjennom en kombinasjon av fondering og risikoregulering. Dette er et felles ansvar.

Evaluering

Ny ordning skal evalueres innen 1.1.2030.

Oslo, den 08.04.2018

Hans-Christian Gabrielsen

Kristin Skogen Lund

RIKSMEKLEREN

Statsminister Erna Solberg

Deres ref.

Vår ref.

Dato

08.04.18

SAMORDNET OPPGJØR MED FORBUNDSVIS SLØYFE VÅREN 2018

Som kjent pågår meklingen mellom LO og NHO.

Loven pålegger meg å forsøke å oppnå enighet mellom partene om et rimelig forlik, jf. arbeidstvistloven § 12 første ledd andre punktum.

Det har under meklingen oppstått enighet mellom partene om at det er ønskelig å igangsette et arbeid for å utrede et grunnlag for forhandlinger om endringer i dagens AFP-ordning i et kommende tariffoppgjør. Dette krever grundige utredninger og partene har behov for bistand til dette arbeidet.

På denne bakgrunn har jeg, i samråd med partene i meklingen, funnet det hensiktsmessig å rette en henvendelse til regjeringen med spørsmål om bistand til det aktuelle utredningsarbeidet.

Jeg viser til "skisse til mandat for utredning av alternativer for AFP i privat sektor" som partene er enige om. Teksten er sålydende:

Skisse til mandat for utredning av alternativer for AFP i privat sektor

Avtalefestet pensjon (AFP) er en tariffbasert pensjonsordning som ble avtalt i tariffoppgjøret i 1988 for ansatte i LO/ NHO området i privat sektor. Fra 2011 har ordningen også omfattet Virke, Spekter og Finans Norge på arbeidsgiversiden, samt YS på arbeidstakersiden. AFP avtales i hvert tariffoppgjør for kommende tariffperiode.

Formålet med den opprinnelige AFP-ordningen var å gi arbeidstakere mulighet for å trappe ned arbeidsinnsatsen med tidligpensjon før den ordinære pensjonsalderen på 67 år. Som en del av pensjonsreformen ble det i tariffoppgjøret i 2008 avtalt at AFP fra 2011 skulle legges om til et livsvarig påslag til den nye alderspensjonen i folketrygden. Den nye AFP-ordningen skulle stimulere til arbeid, samtidig som det fortsatt skulle være mulig å gå av tidlig. En del sentrale trekk ved AFP-ordningen ble videreført, blant annet er AFP fortsatt en kvalifikasjonsordning. Opplegget for finansiering av ordningen ble også i hovedsak videreført.

AFP-ordningen ble evaluert i 2017. Det fremkom at omleggingen av AFP-ordningen fra 2011 i hovedsak fungerte i tråd med målene for omleggingen, men samtidig at det er utfordringer ved

dagens ordning. Utfordringene knytter seg særlig til at AFP-ytelsen er lite forutsigbar for arbeidstakerne og arbeidsgiverne, og at de ufonderte forpliktelsene i AFP-ordningen med uendret premie vil øke i årene fremover.

Utredningsarbeidet skal danne grunnlag for partenes forhandlinger om eventuelle endringer i AFP-ordningen i et kommende tariffoppgjør. Arbeidet skal ta utgangspunkt i rapporten av desember 2017 fra evalueringen av AFP.

En framtidig AFP-ordning må være økonomisk bærekraftig over tid, gi forutsigbare pensjoner til arbeidstakerne og sikre forutsigbare kostnader for arbeidsgiverne. Ordningen skal understøtte målene med pensjonsreformen, herunder ved at den gir insentiver til å være i arbeid, og fungere godt som en del av det samlede pensjonssystemet.

Det skal utredes:

- *ulike alternativer for en endret AFP-ordning, jf. partenes protokoll av 8. april 2018 som ligger ved*
- *hvordan de ulike alternativene påvirker insentivene til å være i arbeid og virker sammen med folketrygden og tjenestepensjonsordningene*
- *ulike overgangsløsninger fra dagens ordning til en endret AFP*

Konsekvensene av de aktuelle alternativene for arbeidstakerne, arbeidsgiverne og staten skal belyses.

Utredningsarbeidet ledes av en styringsgruppe bestående av LO og NHO og der myndighetene inviteres til å delta i arbeidet. Videre etableres det en referansegruppe bestående av de andre organisasjonene som er parter i AFP-ordningen i privat sektor.

Utredningen skal søkes å være ferdig i løpet av desember 2018 slik at en ny ordning kan avtales inntatt i mellomoppgjøret 2019.

Det utkast til protokoll partene er enige om, og som min henvendelse bygger på, følger vedlagt.

Med vennlig hilsen

Nils Dalseide
Riksmekler

Vedlegg:

Protokoll av 08.04.18

STATSMINISTEREN

Oslo, 8. april 2018

Riksmekleren

Bistand til utredning av endringer i AFP-ordningen i privat sektor

Jeg viser til brev av 8. april 2018 fra Riksmekleren om bistand fra regjeringen til utredning av endringer i AFP-ordningen i privat sektor.

Regjeringen er innstilt på, forutsatt at partene og Riksmekleren finner frem til en anbefalt samlet løsning for årets tariffoppgjør, å bistå LO og NHO i arbeidet med å utrede ulike alternativer til AFP-ordningen i privat sektor.

Dagens ordning er basert på en tariffavtale mellom LO og NHO og er i hovedsak partenes ansvar. Statens tilskudd til AFP-ordningen, herunder premissene for statens medfinansiering, er regulert i egen lov (tilskottsloven). Eventuelle endringer i AFP-ordningen som endrer premissene for statens medfinansiering, vil derfor kreve lovendringer.

Regjeringen er innstilt på å bidra med nødvendig utredningskapasitet i arbeidet med å etablere grunnlaget for en fremtidig AFP-ordning i et kommende tariffoppgjør. Med utgangspunkt i partenes skisse til mandat må følgende betingelser også legges til grunn for arbeidet:

1. Det forutsettes at en ny AFP-ordning:
  - har et bærekraftig finansielt grunnlag over tid
  - understøtter målene med pensjonsreformen, herunder ved at den gir incentiver til å være i arbeid
  - fungerer godt som en del av det samlede pensjonssystemet
2. Videre betinger bistand fra regjeringen at arbeidet skal legge til grunn at statens økonomiske bidrag begrenses til det som med realistiske forutsetninger følger av en videreføring av dagens ordning.

Regjeringen vil avklare nærmere formen på utredningsarbeidet i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized first name followed by the surname 'Solberg'.

Erna Solberg

Protokoll om slitertillegg

Levealdersjusteringen i Folketrygden virker sterkere enn antatt. De fleste kan kompensere ved å stå lenger i jobb. En del har imidlertid ikke muligheter eller helse til å stå lenger. LO og NHO er derfor enige om å gi en ekstra ytelse til de som går av ved 62, 63 eller 64 år uten arbeidsinntekt ved siden av.

LO og NHO er enige om at Sluttvederlagsfondet skal benyttes til å finansiere en Sliterordning. Sliterordningen opprettes som en ny ordning mellom LO og YS, ved at verdiene i Sluttvederlagsfondet overføres Sliterordningen. Overføringen av midlene skjer på vilkår som fremkommer av denne avtalen.

LO og NHO vil i fellesskap utforme ordningen. Ordningen søkes etablert og satt i drift 1. januar 2019. På dette tidspunkt stenges Sluttvederlagsordningen, kapitalen overføres Sliterordningen og NHO trekker seg ut av ordningen.

LO og NHO er enige om å rette en felles henvendelse til myndighetene om beskatning av ytelsen i Sliterordningen, samt om vilkår for uttak av tidligpensjon.

Hvem er omfattet

Ansatte i tariffbundne bedrifter innen de overenskomstområder som i dag er omfattet av Sluttvederlagsordningen.

LO og YS vil løpende evaluere ordningen og vurdere fondets økonomiske bæreevne.

Løpende finansiering

Sliterordningen skal finansieres med eksisterende kapital og avkastning.

Når Sluttvederlagsordningen opphører vil tilsvarende månedlige premie bli betalt til Sliterordningen frem til 31. desember 2023.

Det tas sikte følgende størrelse og varighet på ytelsen

- Full ytelse tilsvarer 0,25 G (grunnbeløp i folketrygden) på starttidspunktet.
  - Ved avgang ved 62 år får man full ytelse.
  - Ved avgang ved 63 år får man 2/3 av full ytelse.
  - Ved avgang ved 64 år får man 1/3 av full ytelse. Ved senere avgang gis ingen ytelse.
- Ytelsen trappes opp, slik at de som er født i 1957 får 1/7 av ytelsen og de som er født senere får ytterligere 1/7 av ytelsen for hvert årskull inntil 1963-årgangen som får full ytelse.
- De som er født etter 1963 får full ytelse
- Ytelsen reguleres som løpende utbetalinger fra folketrygden, som for tiden er veksten i G fratrukket 0,75 prosentpoeng.
- Ytelsen opphører ved død eller fylte 80 år.

Betingelser for å få ytelsen

- For å få ytelsen stilles det krav om innvilget AFP i sluttvederlagsordningens virkeområde etter de til enhver tid gjeldende regler. Dersom AFP-ordningen legges om, er det kvalifiseringskravene i dagens AFP-ordning som gjøres gjeldende.
- Gjennomsnitt av samlet inntekt de tre siste kalenderår før mottak av ytelsen kan ikke overstige 7,1 G.
- Krav for å få ytelsen skal være minimum 20 år med inntekt i folketrygden over 1 G.
- Det forutsettes avgang fra arbeid for å kvalifisere for ytelsen. Det tillates en årlig inntekt på inntil 15.000 kroner før ytelsen bortfaller.
- Ytelsen kan ikke kombineres med mottak av andre ytelser, som blant annet uføretrygd, uførepensjon fra tjenstepensjon, dagpenger, arbeidsavklaringspenger, sykepenger, sluttpakker, pensjon for særaldersgrenser eller fra den offentlig AFP ordningen som utbetales mellom 62 og 66 år.
- Fellesordningen administrerer ordningen

Oslo, 08.04.2018

Hans-Christian Gabrielsen

Kristin Skogen Lund

Nytt bilag Industrioverenskomsten – VO-delen

Norsk Industri og Fellesforbundet er enige om følgende kriterier for forståelsen av "bedrift" etter IO/VO kap. VIII. Det vises i denne anledning til Riksmeklers møtebok fra frontfagsoppgjøret 2016. Partene er enige om følgende revisjon av aktuelle kriterier for bedriftsetablering. Hvorvidt det foreligger en gyldig tariffmessig bedriftsetablering foretas etter en helhetlig vurdering av følgende kriterier.

Etableringsformål:

- Det dominerende formål med bedriftsetableringen må ikke være å omgå eller komme fri fra tariffoppliktelse.
- Norsk Industri og Fellesforbundet er opptatt av at bedrifter skal kunne ivareta hensynet til oppfølging av kontrakts- og kundeforpliktelser og fremme lokal sysselsetting.

Krav til organisering:

- Bedriften må ha en reell organisering med egen ledelse.
  - Bedriften skal være klart identifiserbar på stedet for arbeidstakere og for omverden.
  - Bedriften er registrert i Enhetsregisteret.
  - Bedriften må være bemannet slik at den kan ivareta arbeidsgivers forpliktelser iht lov- og avtaleverk. Etter Hovedavtalens §5-2 nr. 3 og nr 4 skal arbeidsgiver daglig ha en ansvarlig representant til stede som de tillitsvalgte kan henvende seg til.
  - Det avgrenses mot situasjonsbestemt og kortvarig virksomhet.
  - At en virksomhet er bundet av en tariffavtale innebærer ikke i seg selv at det er en "bedrift" i hht. til kapittel 8.

Krav til arbeidsforhold:

- **Arbeidstakers arbeidsforhold må knyttes til den aktuelle bedriften**
  - *Arbeidsgivers (bedriften)* adresse skal framgå av arbeidstakers arbeidsavtale.
  - Arbeidstaker er tilmeldt bedriften i AA-registeret.
- Endringer i arbeidsavtalen følger ordinære stillingsvernsregler i arbeidsmiljøloven og i Hovedavtalen.
- Eventuell overføring av ansatte mellom oppdragssteder/bedrifter kan ikke skje for å unngå tariffoppliktelse.
- Dersom arbeidstaker sendes på arbeidsoppdrag utenfor bedriften anvendes kap 8.
- Arbeidstakerne kan ikke overføres mellom ulike oppdragssteder/bedrifter med den virkning at reisebestemmelsene ikke kommer til anvendelse.

Bedriften har ansvar for å påse at underleverandør bedriften inngår avtale med og som utfører arbeid innenfor overenskomstens virkeområde har arbeidsavtale med sine ansatte som minst sikrer at overenskomstens vilkår for minstelønn, overtidsgodtgjøring, arbeidstid og reisebestemmelser er ivarettatt.

Prosess og oppfølging

Gjennom de endringene som er gjort ved tariffrevisjonen 2018 er det foretatt en vesentlig innstramming i overenskomstens reisebestemmelser. For å sikre en god gjennomføring er det enighet om at bestemmelsene trer i kraft fra 1. november 2018.

Norsk Industri og Fellesforbundet vil i juni 2018 gjennomføre en felles informasjonskonferanse for bedrifter og tillitsvalgte om hvordan bestemmelsene er å forstå og skal praktiseres. Dessuten vil partene samarbeide om utarbeiding av felles og eget informasjonsmateriell.

Norsk Industri og Fellesforbundet ber de lokale parter i alle bedrifter som benytter overenskomstens reisebestemmelser enten for egne ansatte eller for underleverandører om å gjennomgå egen praksis i lys av nytt regelverk i perioden fra juni 2018 til 1. november 2018.

Norsk Industri og Fellesforbundet vil gjennomføre jevnlige møter forankret i ledelsen i organisasjonene for å vurdere hvordan bestemmelsene blir tatt i bruk og fulgt opp. Det kan være tilfeller der endringene får utilsiktede konsekvenser. Partene vil søke å avklare disse fortløpende og eventuelt utarbeide nye felles veiledere el. lign.

Endringer i kap 8

§ 8.1 Omfang

Dette kapittel omfatter alle arbeidstakere som blir sendt på arbeidsoppdrag utenfor bedriften.

Unntak:

- ~~arbeidstakere som blir inntatt på arbeidsstedet~~
- ~~arbeidstakere som daglig registrer arbeidstidens begynnelse og slutt på bedriften~~

Ny §8.2 Ansettelsesforhold

8.2.1 Bedrift

Arbeidsavtalen skal i tillegg til de til enhver tid gjeldende lovfestede krav til arbeidsavtalens innhold også opplyse om følgende forhold:

- Opplysning om bedrift hvor arbeidstaker har sin faste arbeidsplass

Partene viser til bilag x for de avtalte kriterier for bedriftsetablering.

Arbeidstaker er i slike tilfeller lokalt ansatt. VO kapittel 8 kommer til anvendelse hvis arbeidstakere sendes på arbeidsoppdrag utenfor bedriften. I slike tilfeller vil utgangspunktet for dekning av reisekostnader være bedriften, med mindre annet er avtalt.

8.2.2 Fast arbeidssted

Bedrifter kan ha behov for å rekruttere i forbindelse med et langvarig oppdrag. I slike tilfeller vil man kunne rekruttere som lokalt personell. Normalt vil det i slike tilfeller etableres en organisasjon på oppdragsstedet som tilfredsstillende beskriver som er gjort av bedriftsbegrepet. Adgangen til å ansette på fast arbeidssted gjelder uavhengig av type virksomhet.

Arbeidsavtalen skal i tillegg til de til enhver tid gjeldende lovfestede krav til arbeidsavtalens innhold også opplyse om følgende forhold:

- Opplysning om arbeidssted/arbeidsplass hvor arbeidstaker skal utføre sitt faste arbeid

Arbeidstaker er i slike tilfeller lokalt ansatt. VO kapittel 8 kommer til anvendelse hvis arbeidstakere sendes på arbeidsoppdrag utenfor det faste arbeidsstedet. I slike tilfeller vil utgangspunktet for dekning av reisekostnader være avtalt arbeidssted, med mindre annet er avtalt.

Dersom arbeidsgivers arbeidsoppdrag på arbeidsstedet bortfaller skal endringer i arbeidsforholdet behandles etter de ordinære stillingsvernsreglene i arbeidsmiljøloven og i Hovedavtalen LO-NHO.

Ved enighet om endret arbeidssted har arbeidstaker rett på fulle rettigheter etter VO kapittel 8 i en periode på inntil 6 måneder, med mindre annet avtales mellom arbeidsgiver og arbeidstaker.

8.2.3 Reisebetingelser

Arbeidsavtalen skal i tillegg til de til enhver tid gjeldende lovfestede krav til arbeidsavtalens innhold også opplyse om følgende forhold:

- At arbeidstaker arbeider på forskjellige steder/arbeidsplasser i sitt arbeidsforhold
- Forretningsadressen til arbeidsgiver

Disse arbeidsforholdene gjelder i de tilfeller hvor arbeidstaker verken er ansatt med fast arbeidsplass i tilknytning til bedrift eller ansatt på fast arbeidssted. I slike tilfeller vil utgangspunktet for dekning av reisekostnader være avtalt reiseadresse, som hovedregel nær hjemsted.

§ 8.4 Arbeidsoppdrag hvor overnatting er nødvendig (herunder arbeid inshore med adgang til nattkvarter eller daglig fritid)

2. Reiseutgifter (begynnelse/avslutning)

Reiseutgifter betales etter regning fra i henhold til pkt 8.2.1 - 3. Det bør velges reisemåter som ikke påfører bedriften unødige kostnader.

Ved bruk av egen bil etter avtale med bedriften betales etter statens satser, eventuelt etter intern avtale.

6. Tillegg for arbeid utenfor bedriften, utenfor fast arbeidssted og for ansatte på reisebetingelser

For arbeidet tid skal det betales et tillegg på 20 % av lønnsatsen iht. VO-delen § 8.2.

Servicearbeidere som under slik oppdrag innenfor ordinær arbeidstid reiser mellom forskjellige arbeidsplasser, skal også utbetales 20 % -tillegget for reisetiden.

§ 8.6 Reiser og oppdrag i utlandet

For reiser og oppdrag i utlandet inngås avtale for det enkelte tilfelle. Dog anbefales at bestemmelsene i VO-delen § 8.4 så vidt mulig legges til grunn ~~for oppdrag i Danmark og Sverige.~~ Der avtale ikke er inngått gjelder overenskomstens bestemmelser så langt det er mulig.

Sturlin. Høyen,

7/11 2011